ZEITUNGSDRUCKSACHE Ч. 52. 26. грудня 1943. Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39. 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

В ім'я рідної культури

Від двох місяців проводив Відділ Культурної Праці Українського Центрального Комітету пропаґандивну й ділову підготову до відсвяткування в місяці грудні „Дня Української Культури" та переведення з цієї нагоди грошевої збірки на „Фонд Української Культури".

Перш усього пішли старання, щоб здобути серед важких воєнних подій дозвіл влади на влаштування такого свята на терені всієї Генеральної Губернії. Незалежно від цього пущено в рух ввесь провідний культурно-виховний, освітній та організаційний апарат у Львові і в Краю. Видано окрему книжку п. з.: „День Української Культури" з порадами та готовими текстами для практичного зложення програми свята в кожній, хочби як забутій, закутині. Український Центральний Комітет оповістив у цій справі окрему відозву за своїм підписом, підкреслюючи тим, що справа української культури і збірка фонду, який допомагав би її розвиткові, це справа великої загальнонаціональної ваги. Видано в цій справі теж велику афішу, віконні наліпки та летючку, в якій виразно зазначено, на які культурні цілі необхідно в нинішню пору створити культурний фонд, що його на свою честь і славу й оборону збере найбільший фундатор: цілий нарід.

Українська література, театр, музика, пісня, всі роди народнього мистецтва й українська наука, всі чекають батьківської щедрої руки. Ростуть потреби української школи, яка вкінці дочекалась доби свого вільного розвитку. Ростуть потреби українських станів: селянства, міщанства, себто купця, ремісника, та промисловця, зросли теж духові культурні вимоги українського умового працівника.

Збільшились непомірно кошти культурної праці. Чекає пів міліона голодних духової поживи українських робітників у Німеччині, що виїхали туди з Генеральної Губернії. Чекають десятки тисяч юнаків з Української Служби Батьківщині. Чекають українські вояки в німецькому однострою СС Стрілецької Дивізії „Галичина". Чекають Українські Освітні Товариства — читальні по селах і світлиці по містах.

У зв'язку з так поширеними культурними вимогами всієї української нації мусить рівномірно поширитися і зацікавлення культурною справою всього українського громадянства. Занемало зіпхати всю роботу на культурно-освітніх працівників і чекати, щоб вони все зробили. Хто не може сам активно стати до розбудови нашої культури, хто працює на іншому полі, той мусить грошево допомогти тому, хто все своє життя і цілого себе присвятив справі росту української культури.

Організаційний провід української культурної праці при Українськім Центральнім Комітеті розіслав у справі відсвяткування „Дня Української Культури" та збірки „Фонду Української Культури" цілу низку обіжників, закликів та вказівок. Ніодна, хоч яка мала українська громада чи гурток не сміють пройти байдужо, або й відстати від цієї справи. Всіми силами треба подбати про те, щоб усі українці причинилися до великого діла.

Це справа не тільки чести, але й життя української нації. Як одиниця виявляється своїм розумом, думками і чинами, що їх впроваджує в життя, так нація виявляється своєю культурою. Культурні цінності, що їх створює нація, сильніші і триваліші за саме життя нації. Вони часто перетривають тисячі літ ще й після того, як нарід перестав жити.

З тієї причини ставаймо всі до будови величного храму української культури та створім фонд, з якого вона черпатиме на свої потреби. (Опб)

Огляд воєнних і політичних подій

Коли перед роком ми почали від нова огляд подій, важкі змагання ішли на цілому Східному фронті. Те саме діється і тепер під кінець року. Тоді ворог намагався заатакувати Европейську твердиню від півдня, майже те саме відбувається і тепер, коли ворогові після велетенських утрат удалося стати в Південній Італії. Таксамо як і перед роком ворог бомбардує відкриті міста. На Далекому Сході продовжується боротьба за володіння летунсько-морськими базами в середній частині Тихого океану. В порівнянні з боями перед роком на всіх тих фронтах зросло завзяття. Це означає, що війна помалу наближується до свого кінця.

На останніх нарадах у Каїрі й Тегерані провідники Англії, Америки, Чункінського Китаю і СССР, кували нові воєнні пляни вже на майбутній рік. Але пляни плянами, а про вислід війни рішить зброя німецького вояка, що з подивугідною витривалістю боронить Европи на Сході й Півдні та сторожить на Заході.

Великі бої біля Невеля

Цього року майже не було ніякої перерви в боєвих діях на східньому фронті, після літніх і осінніх боїв прийшла зима а з нею нові важкі змагання.

Коли досі всі головні бої переважно зосереджувалися в середній і південній частині Східнього фронту, минулого тижня большевики почали офензиву вже й на півночі. Тим разом вони вдарили під Невелем. Німці вже віддавна сподівалися наступів у цьому просторі, бо совіти вже довший час стягали там військові резерви й воєнний матеріял. Ось врешті вони почали наступ силою 20 піхотних дивізій, багатьох панцирних корпусів і артилерійських частин. Одна німецька дивізія впродовж тільки 2 днів відбила 34 ворожі атаки. Большевики почали свій наступ великим півмісяцем, щоб прорвати німецький фронт і пробитися клином до Балтійського моря. В перших боях їм навіть удалися деякі місцеві вломи так, що обі боєві лінії — німецька й большевицька — сильно позазублювалися, але пізніше німці одні вломи відгородили а інші усунули. Так вони оминули небезпеку окруження і в загальному привернули свої лінії до давньої сили.

Німецькі успіхи над Тетеревом

Втримуючи в своїх руках головну вісь східнього фронту, якою є простори на захід від середнього Дніпра, німецькі армії під проводом фельдмаршала фон Манштайна успішно продовжували свої дії на північний схід від Житомира й на південь від Коростеня. Назагал ворогові без огляду на великі зусилля й втрати не вдалося зупинити бойових дій німецьких військ. Німці дійшли до ріки Тетерев, знищили один важний ворожий мостовий причілок на її західньому березі й очистили простори по цей бік ріки. Від 6—13. грудня ц. р. большевики втратили в цьому просторі 4400 полонених, 11000 вбитих, 927 гармат, 254 повзи й дуже багато всякої важкої і механічної зброї для піхоти.

(Докінчення з 2-ої стор.)

Досвід твердих днів

За нами один рік існування. „Холмська Земля", одначе, не появилась як новий часопис. Вона перед роком почала появлятися на місце тижневика „Краківські Вісті", бо Холмщина й Підляшшя щораз сильніше відчували потребу мати часопис, який, крім подій у всьому світі та подій на всіх українських землях взагалі, насвітлював би ближче життя українського народу Холмщини й Підляшшя.

Коли взяти на увагу, що „Холмська Земля" продовжує діло, що його розпочав тижневик „Краківські Вісті", то наша газета існує в дійсності не один, а чотири роки.

Чотири роки — це нормально дуже короткий час у житті народу, не багато це й для газети. Але не можна цього сказати про чотири роки в війні, та ще й в тотальній. Така війна вимагає від всіх великих зусиль, і дає дуже багато важких переживань і поодиноким людям і цілим народам, що на їх долю випало жити і працювати в обставинах тотальної війни. Крім цього короткі роки війни мають великий, рішаючий вплив на дальшу долю народів, на їх життя після війни, на довгі роки т. зв. миру.

Не знаємо як довго триватиме ще ця війна. Не виключене, що вже наступний рік принесе остаточне рішення, але дотеперішній досвід показав, що докладно обчислити це — годі.

Дотеперішній досвід вчить, що треба вміти в кожних обставинах задержувати рівновагу духа, тверезий розум, щоб не повірити ворожій, брехливій пропаганді, яка також і нашим коштом хотіла б робити свої інтереси, що нам є цілком чужі. Вже в минулих роках ворог старався розкладати наше життя вживаючи нераз навіть дуже патріотичних гасел. Тимбільше тепер, коли війна наближується до свого вирішального кінця, він буде старатися використати незрілість чи легкодушність або наївність деяких людей, що не знають всіх ходів великої політики.

Важка ця війна, але ще важче було б у „мирі", який на червоних штиках принесли б на нашу землю наступники Муравйова. Злочинні воєнні нацьковувачі і жидівський капітал, що розпутали це несамовите кровопролиття в Европі, тепер цілий цей край християнської культури й европейської цивілізації раді б віддати на поталу руйнуючим силам — больше-

визму. Ми знаємо, що це значило б.

Галичина за час від вересня 1939 р. до червня 1941 пізнала вже частину того, що наша безталанна Україна переживала 25 літ. Ми знаємо: заміри червоного Кремля не змінилися. Досвід не днів, але довгих кривавих років червоного терору виявив надто виразно і надто болюче, що супроти української нації з її християнською культурою, з її любов'ю до Рідної Землі, з її невтишимою тугою до повного вияву своїх творчих сил — жидівсько-московський большевизм має одну ціль: знищити. Знищити українського селянина-хлібороба і замінити його в колгоспного невільника, знищити українського ремісника, купця, промисловця, відобравши йому варстат творчої праці і підставу незалежного існування, знищити мізок народу його інтелігенцію, знищити його національну культуру, нашу рідну традицію і релігію.

Хто каже, що в цій твердій війні большевизм змінився, той подібний до того, хто твердить, що вовк підчас гострої зими злагіднів, став ягнятком. Можливе, що барани повірили б в таку байку про вовка, але люди навчені досвідом, вміють відрізняти обман від правди.

Знаємо добре за що йде цей бій і тому розуміємо, що в цих велетенських змаганнях і ми мусимо нести частину воєнних тягарів. І ми їх несемо. І в цьому році, що минає, ми не тільки продовжували виконувати з посвятою свої давніші обов'язки — наші хлібороби здавали плоди своєї землі, наші робітники, не тільки тут, у краю, але й в Німеччині віддавали свої сили для великих потреб воєнної господарки, усі наші умові працівники виконували витривало накладені на них обов'язки, а крім цього наша молодь та бувші вояки і старшини українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії та українці вояки інших армій численно зголосилися в цьому році до військової служби. Даємо всі дань твердій добі — дань з наших матеріяльних дібр, наших сил і нашої крови. Знаємо: тяжкі це обов'язки, але розуміємо, чому вони конечні. Тверді дні пригадують усім заедно, що війна і воєнні закони не знають жартів!

Вже четвертий рік війни ми тиждень в тиждень давали Вам, Дорогі Читачі, газету в якій старалися завсіди звертати Вашу увагу передусім на справи найважніші в теперішній дійсності. З огляду на наші теперішні і майбутні завдання, ми часто пригадували не тільки потребу, але й конечність консолідації, з'єднення всіх наших сил, вказуючи на те, що всякі спори, роздори, заздрість і ненависть мусять уступити місце взаємному порозумінню, довір'ю, підпорядкуванню одному Проводові — Українському Центральному Комітетові, щоб спільним зусиллям зберігати в цій воєнній хуртовині наші національні цінності і наші сили, та використовувати всі можливості на шкільному відтинку, на полі суспільної та культурної роботи.

Щотижня подаємо огляд подій, щоб наші Читачі орієнтувалися у всіх важніших подіях на фронті і в загальній політиці та не були здані тільки на слухання всяких сплетень і поголосок.

За нами досвід чотирьох літ. З листів від наших Читачів бачимо, що Читачі доцінюють нашу працю і наші намагання дати їм часопис, що хоч трохи заспокоював би тугу за щирим рідним словом, за інформацією, наукою, порадою і розрадою. Здобутий досвід будемо використовувати в наступному році, щоб дальше вдержувати з широкими кругами наших Читачів тісний зв'язок, єднаючи всіх одною думкою, одною вірою!

(яз)

ОГЛЯД ПОДІЙ
(Докінчення зі стор. 1-ої).

Довкола Кировограду

Для відтяження своїх військ під Києвом, що мали пробитися на захід, большевики вже давно повели сильні наступи з Кременчука. В останньому тижні вони знову почали наступати на Кіровоград з двох боків. Один удар ішов безпосередньо на південь на Кіровоград а другий спочатку звернувся на захід на Чигирин, щоб опісля звідтам клином на південь відрізати Кіровоград від півночі й заходу. Частиною тих большевицьких операцій був сильний натиск на Черкаси. Він тривав уже віддавна і м. і. змагав до того, щоб окружити німецькі війська, які були в Черкасах. Тому німці в ночі 13. 12. ц. р. так несподівано для большевиків залишили Черкаси, що вони ще 24 години безнастанно обстрілювали місто гарматним вогнем. Відповідаючи на большевицькі наступи коло Кіровограду зміцненням своєї оборони, німці не тільки, що відбили ворога, але перейшовши до протинаступів примусили його в різних місцях відступити на схід.

Всі большевицькі наступи на інших відтинках також заломилися у вогні німецької оборони. Загально кажуть, що коли минулого тижня зросли большевицькі атаки, то одночасно зміцнилася також і німецька оборона.

Слимача офензива в Італії

На заході італійського фронту бої ішли і далі по обох боках ріки Венафро і коло місцевости Міняно. Алянти безуспішно змагали відкрити собі шлях на Рим. На сході над Адрійським морем бої йшли за поширення мостового причілка над рікою Моро. Німці всюди або відбили ворожі атаки або прочистили місця ворожих вломів так, що ворог устиг зайняти тільки дуже незначні терени. Гірський терен та спротив німецьких військ зовсім не дає алянтам можливости до швидкого наступу. Ворог не має тепер також і виглядів на те, щоб пробувати висісти десь в іншому місці. Заскочення, що було можливе в перших годинах після зради Бадоліо, вже тепер не до подумання, бо все італійське побережжя, яким володіють німці не тільки обсаджене військом, але також сильно укріплене. Воно тепер творить зі своїми укріпленнями продовження оборонного Европейського валу, що на заході боронить Францію від Атлянтику а на півдні від Середземного моря.

В повітрі

Продовжуючи свої терористичні налети на відкриті міста західних зайнятих просторів і Німеччини ворог був зокрема атакував Північно-Німецький залив й Райнсько-вестфальський промисловий простір. Підчас тих налетів потерпіли мешкальні дільниці надморських міст Емден і Бремен, Берлін і південно-німецьке місто Інсбрук. Німецька протилетунська й ловецька оборона знищила понад 70 ворожих машин.

Большевики і Балкан

Бажаючи заохотити большевиків до дальшої боротьби, Рузвелт і Черчіль погодилися, щоб большевикам віддати на поталу майже всю Европу, а зокрема народи Балканського півострову. З тією метою Англія і Злучені Держави признали уряд провідника сербських комуністичних банд Тіта, якого Сталін зробив своїм „маршалом". Тому, що досі Англія підтримувала еміграційний югослав'янський уряд Періча, вірний королеві Петрові II-му, Черчіль підчас останніх відвідин у Каїрі зажадав від нього замирення з Тітом. Кажуть, що Петро II-ий навіть був готовий уже літаком їхати до Тіта, але той довідавшись про такий намір короля, відповів, що він узагалі не хоче мати нічого спільного з емігрантами.

Чеський уряд проти Бенеша

Майже те саме, що на Балкані, хочуть алянти зробити також і в середній Европі. Тому вони мусіли погодитися на договір, який підписав провідник чеських еміґрантів Бенеш зі Сталіном про співпрацю СССР і відновленої Чехословаччини після закінчення війни. Цей договір означає, що Англія віддала большевикам також і середню Европу. В зв'язку з тим договором розійшлися були вістки, що большевики думають створити чеську армію, якої початком є чеська бриґада в Совітах, зорганізована на тих самих підставах, що й польська дивізія ім. Тадеуша Костюшка. Проти змови Бенеша зі Сталіном гостро запротестувала вся чеська преса, називаючи договір Бенеша з большевиками „засудом смерти над власним народом". Проти політики Бенеша дуже гостро виступив також політичний провід Протекторату Чех і Моравії в особі през. Гахи, голови чеського автономного уряду д-ра Крейчого й всіх міністрів.

Большевики простягають руки по Францію

Ще не втихли вістки про большевицькі махінації в справі Балкану й Чех а вже виринула нова сензація. Большевики рішили приступити до створення на терені СССР французької армії, що колись на випадок большевицької перемоги мала б зайняти Францію. Цю армію мають творити з тих французів, що через Пиренеї повтікали до Еспанії, Португалії а зокрема до Північної Африки. Помагає большевикам у цьому відомий французький генерал де Ґоль, що вже підписав з большевиками відповідний договір. Незабаром через Лісбону й англійські пристані має від'їхати до Мурманська перший транспорт французьких і голяндських еміґрантів.

Ворожі погрози

Змагаючи до захитання европейського оборонного фронту, мін. зак. справ Злучених Держав Гол вислав домагання з погрозами до Болгарії, Румунії та Мадярщини, щоб вони зірвали з Німеччиною і договором трьох великодержав. Рівночасно Гол зажадав, щоб Болгарія звільнила ті простори, заселені болгарами, які вона зайняла в 1941 р. Щоб зробити ще більше враження алянтські літаки скидають на болгарську територію не тільки летючки і ворожих аґентів, але також бомби. Зокрема вони намагаються застрашити бомбами столицю Болгарії Софію. Але ввесь болгарський нарід добре розуміє, що саме тепер іде про його єдність та існування. Тому він тримається політики пок. царя-соборника Бориса III-ого.

У відповідь на ворожі погрози в місті Пловдів відбулися великі збори союзу болгарських резервових старшин, на яких був приявний голова уряду, Божилов, і мін. внутрішніх справ, Христов. Старшини единодушно відкинули ворожі зазихання і висловили свою готовість обороняти зі зброєю в руках єдність Болгарії. Таксамо про становище Румунії найкраще свідчать останні перемоги румунських частин на Криму. Також мадяри нераз уже зазначували свою вірність супроти Німеччини. Останньо підкреслив її голова мадярського уряду, Каляй, промовляючи в парляменті.

В кількох словах

Німецька організація „Крафт дурх Фройде", що займається організацією культурних розваг для робітників і вояків, святкує 10-ліття свого існування. Її основником є д-р Роберт Ляй, провідник Німецького Фронту Праці.

Італійський уряд під проводом Мусоліні рішив, що італійські законодатні збори щойно тоді будуть скликані для ухвалення нової італійської конституції, коли Італія знову почне воювати разом зі своїми союзниками.

Японська преса називає тимчасову тишу на Тихому океані „тишею перед бурею". Американці подали, що нові їх військa висіли на дальших частинах острову Нове Помор'я.

Важлива справа

Не треба доказувати, що освіта, бодай початкова, — це те необхідне, без чого не може існувати людина, коли вона хоче почувати себе більшменш повновартісною одиницею суспільства. Слушно з цього приводу говорить наша приповідка: „Вчення світ, а невчення — тьма".

Дехто, особливо серед селян міг давніше думати: „Що мені дасть освіта, адже ж я і неписьменним працюю на ниві, маю своє господарство й непогано живу. Якимсь ученим я не збираюсь бути, а господарювати можна й неписьменним". Але, коли цього господаря десь обдурять, він чухає потилицю і думає: „Коли б то я був письменний". Коли він, не знаючи агротехнічних правил, збере зі своєї ниви поганий врожай, а його письменний і культурний господарсусід навпаки — добрий, тоді неписьменний знов чухає потилицю. Коли ж ще зміняться обставини життя, чи доведеться потрапити в чужий край (як ось тепер, прим., у Німеччину), і він не вміє навіть написати листа додому, або прочитати листа від сина чи доньки, тоді таку людину обіймає жаль, і коли вона вже стара, починає нарікати: „Чому я, нерозумний, замолоду, хоч трохи грамоти не навчився".

Ми тут навели лише декілька, може навіть не характеристичних прикладів, але в житті їх трапляються десятки-сотки і всі вони зводяться до одного: неписьменному чоловікові, особливо в наш час тяжко, а в деяких випадках просто неможливо жити. Неписьменну, затуркану людину можна швидко обдурити, таку людину можуть легко використати різні обманці і вороги.

Все це говорить за те, що неписьменним українцям треба конче помогти стати грамотними. Дехто може нарікати на війну, на тяжкі умовини, але ми скажемо, що і в воєнних умовинах можна самому, по два, по три чоловіки збиратись і учитись читати та писати. Скрізь боротьбу з неписьменністю треба організувати в залежності від місцевих умов і потреб. В одних місцях можуть бути одні форми праці, в інших — інші. Все ж треба, щоб в кожного неписьменного було бажання вчитися писати і читати, бо тільки там, де охота — там і робота піде.

Але самі тільки неписьменні поконати початкових труднощів не можуть, треба, щоб їм хтось помагав, навчав, і саме тут великий обов'язок лягає на нашу інтелігенцію: учителів, священиків та уже грамотних співгромадян. Справою чести для кожного інтелігента і взагалі письменного повинно бути допомогти своєму братові набути хоч елементарні знання, чим зробимо велику користь не тільки йому але й всьому українському суспільству.

Отже використаймо вільні хвилини в зимі для навчання грамоти — це дуже важлива справа. П. К.

ЗА МАСОВЕ ЧЛЕНСТВО В УЦК

Делегатура УОК в Глинянах розпочала акцію з метою охопити членством в УЦК все доросле населення української національности. Представники Делегатури об'їздять усі місцевості свого району з відповідними доповідями, в яких з'ясовують фінансову політику УЦК, тісно зв'язану з видатками на національні потреби, суспільною опікою, допомогою школам, молоді і т. д. Праця і жертвенність — це дві передумови, від яких залежить наша успішна боротьба з тяжкими воєнними умовинами.

Свято Апостола Андрія Первозванного

13. грудня ц. р., в день свята святого Апостола Андрія Первозванного, Основоположника Української Православної Церкви, в Холмі, в Свято-Андріївській церкві, що міститься в Архиєпископській Палаті на Святій Даниловій Горі, Владика Архиєпископ Іларіон в асисті шістьох прот. і двох дияконів відправив урочисте архиєрейське Богослуження. Співав хор студентів Холмської Духовної Семінарії. Після „Буде ім'я Господнє..." Владика Архиєпископ виголосив слово про проповідництво й заслуги Св. Ап. Андрія для Христової Церкви взагалі й української зокрема. Владика сказав м. ін.:

Сьогодні вся Православна Церква шанує пам'ять Св. Апостола Андрія Первозванного тому, що Він є заступником всіх східних Церков: Грецької, Грузинської, всіх слов'янських Церков — Болгарської, Сербської і Української. Пам'ять Св. Ап. Андрія врочисто святкує навіть Шотляндія. В цей день царгородський патріярх обов'язково відправляє Богослужбу в своїй патріярхії. Грецька Церква числить Св. Ап. Андрія своїм першим Патріярхом.

Після Сошествія Святого Духа на Апостолів, жеребок випав Св. Ап. Андрієві йти на проповідь Слова Божого до Малої Азії, Балканів і Чорноморських країв, які в цю добу були заселені Скифами. В старі часи Скифією називався край, який тепер називається Україною й був заселений нашими предками. Св. Ап. Андрій, проповідуючи науку Христову над Чорним морем, річкою Дніпром, приплив зо своїми учнями аж до гір Київських. Переночувавши тут, вранці Він сказав своїм учням: „Тут, на цих горах, засяє слава Божа, тут буде заложене велике місто, тут буде побудовано багато церков". На пам'ятку перебування на горах Київських, Св. Апостол поставив свого святого хреста скісної форми. Слово Боже, посіяне Св. Апостолом на наших землях, не заглухло, не пропало, воно принесло багатий врожай. Святий Апостол Андрій є Апостолом Сходу тому, що, завдяки йому, християнство від Києва почало ширитися на північ і далекий схід, в теперішній Росії. Українські святителі і взагалі духовенство з Києва просвітило всю Росію аж до Тихого океану.

Тому, що Св. Ап. Андрій Первозванний заступав нашу Українську Церкву, вона називається Апостольською й Первозванною. Ви чули сьогодні читання Св. Євангелії, що Апостол Андрій був перший покликаний Ісусом Христом. Він перший став Його учнем. Тому Він називається Первозванним. Від цієї назви й наша Православна Українська Церква називається „Первозванною". Свято Ап. Андрія в нас, в Україні, в перші віки й до першої половини 17. століття святкувалося нарівні з Дванадцятьма Святами. На Київському Помісному Соборі (1631 р.) це Свято було ідеологічно обосноване. Коли наша церква підпала під владу російської церкви, остання почала нищити це свято й врешті зовсім викреслила його з великих свят і перенесла до свят другорядних. Тепер, коли нашій Православній Церкві привернена свобода й воля, ми знов odновлюємо святкування Св. Ап. Андрія Первозванного в тій величі й славі, якими воно користувалося в старі часи.

Св. Ап. Андрій, як і всі інші Апостоли, поніс мученичу смерть на хресті. Його розп'яли на скісному хресті.

Перші згадки про апостольську працю Св. Ап. Андрія в Скифії знаходимо в грецьких хроніках, а в наших літописах ця згадка записана в 12. ст.

Ми, українці, прийняли святу віру з Царгороду, з Греції, а разом з нею прийняли обряди й звичаї. Українська Церква була в тісному зв'язку з Церквою Візантійською і під зверхністю Костянтинопольського патріярха. Ми повинні гордитися тим, що ми належимо до Апостольської Первозванної Православної Української Церкви. Тому ми повинні нашу церкву любити й шанувати та піддержувати її авторитет; ми повинні бути гідними й вірними її синами.

Отже ж бачимо, що Святий Апостол Андрій Первозванний приніс Христову Віру на нашу Батьківщину, тому ми повинні високо шанувати Його пам'ять і врочисто святкувати його Свято. Помолімось до Пречистої Діви Марії, нашої Опікунки й Заступниці, і до Основоположника Православної Української Церкви Св. Ап. Андрія Первозванного".

Свято Дня Української Культури в Холм

Заходами Відділу Культурної Праці УДК в Холмі, в неділю, дня 12. грудня ц. р. о годині 15 відбулося свято „Дня Української Культури" з такою програмою: 1) Вступне слово: Голова УДК, кап.-лейт. С. Шрамченко; 2) Реферат на тему: „Свято Української Культури" — Др. Олекса Бабій; 3) Пісня: „Заспіваймо" [illegible] Хор під [illegible] проф. [illegible]лого; 4) Вірш: „Просвіта" — деклям. уч. 7 кл. Української Гімназії в Холмі — Сасанюк Ніна; 5) Пісня: „Нас кличе мати Україна"—Хор; 6) Вірш: „Казка про велетня — деклям. Степан Мазуров; 7) Пісня: „Зашуміла ліщинонька — Хор; 8) Вірш: „До лав Просвіти" — деклям. курсантка Дошкільного Курсу, Ольга Салюк; 9) Пісня: „Крiцись народе!" — Хор; 10) Національний гимн.

Після гарного вступного слова голови УДК, кап.-лейт. Шрамченка змістовний і живий реферат др. О. Бабія, зробив велике враження на присутніх та скріпив на дусі. Хоро[illegible] в точки вислухала публіка з притаєним духом. Кожну виконану пісню нагороджувано рясними оплесками. Добре випали також деклямації. Дуже відрадним явищем є то, що на це свято, як і на кожне свято в Холмі громадянство, а особливо молодь, так численно з'являлися. Вступ на свято був за добровільними датками. [illegible] на Культурний Фонд. Присутній

† Посмертна згадка

В ніч з 10. на 11. грудня ц. р. невідомі злочинці вимордували в селі Стайне біля Реївця на Холмщині, три українські родини. Жертвами впали спокійні громадяни-хлібороби: Трохимчук Михайло 59 р., Трохимчук Юлія 59 р., Трохимчук Софія 20 р., Клекотюк Лука 46 р., Клекотюк Анастасія 44 р., Клекотюк Марія 16 р., Лящук Наталія 68 р., Лящук Лідія 26 р.

Вічна їм пам'ять!

Вплив доброго товариства

Уже старинні римляни казали, що людина — товариська істота. І це правда. Людину тягне до гурту. Діти радо бавляться з дітьми, а без такого товариства сумують і нидіють. Молодь шукає товариства молодих. Поважні газди в зустрічі з такими як і вони мають змогу обговорити всі важніші справи села чи громади, чи розважити свою журбу. Людина може розвиватися духово, а навіть і фізично, тільки в оточенні людей. Зближення з людьми — це могутній засіб умового розвитку одиниць. В товаристві людина скоріше почує й оберне на свою користь зібрані другими досвіди, в товаристві вона й думає бистріше та думки свої може провірити на досвіді інших, може порадитися в людей, а то й поміч дістати.

„Життя в товаристві збільшує наші засоби до осягнення мети нашого ума й енергії, навчаючи різних практичних підходів. Громадянство помагає нам пізнавати наших ворогів і друзів, помагає нам провірювати себе самих". — каже вчений Бострем.

Так воно і є! Взаємини з людьми дають змогу пізнавати себе, правильно оцінювати свої здібності. Людина, що обминає товариство, або вважає себе надто „непомильною" і розумною, або, навпаки, це до нічого нездатна, зневірена одиниця.

Взаємини з людьми розвивають в одиниці відвагу, веселість, виліковують задумчивість, чорну задуму, меляхолію, і багато інших душевних недуг. Правда кожному товариству, громаді товаришить примус, кожна громада вимагає дисципліни і жертв. Тому воно так і ведеться в житті, що одні люди зживаються з громадянством, а інші не можуть. Вони люблять самотність. Але це добре тільки для великих людей, для геніїв.

Ми знаємо з життя великих людей, як вони змушені жити самотою, тужили за людьми, за громадою. Римський славний поет Овідій, засланий цісарем Августом з Риму до місцевости Томі над Чорним морем, тужив за культурним життям у Римі. Він бачив ще там людей, але це були люди чужі тому, що не розуміли його, а він не розумів їх. І життя йому там було немиле. Він осолоджував собі його тільки тим, що писав поезії повні суму й туги. Те саме було з нашим геніяльним поетом Тарасом Шевченком. І він засланий у холодну Сибір, розважав свою тугу за рідними й узагалі за культурними людьми писанням поезій. Він признається:

„Не для людей тієї слави
Мережані та кучеряві
Оці вірші віршую я.
Для себе, братія моя!
Мені легшає в неволі,
Як я їх складаю.
З-за Дніпра мов далекого
Слова прилітають
[illegible] на папері,
Плачучи, сміючись,
Мов ті діти. І радують
Одинокую душу..."

Бачимо тут, що хоча наш великий Кобзар був геній, не міг знести самоти, тужив за людьми близькими йому думками й переконаннями.

Великий німецький поет, Гете, що прожив 83 роки, чувся в останніх роках свого життя дуже самітний, бо всі його приятелі та знайомі з давніших літ повмирали.

Великі люди, генії потребують, правда, самоти, але не завсіди, тільки тоді, коли творять, коли їх творча думка вимагає спокою. Але поза

тим у житті без людей, без товариства й вони не можуть жити. Так можуть жити тільки відлюдки, що тікають від світу.

„З яким пристаєш — таким і станешся" — кажуть. Тому треба шукати доброго товариства, бо тільки в доброму товаристві чесних, розумних людей можна і навчитися чогось корисного, і розважити себе в журбі і поміч найти в потребі. Лихе товариство нічого доброго не дає нікому.

Виходить, людині найкраще жити з людьми й між людьми. Важне тут тільки, щоб те товариство було корисне, щоб не приносило шкоди людині.

Про те кажуть вчені таке: „Люди, як молоді так і старі, а передусім молоді, не можуть не наслідувати тих, що з ними заводять приязнь і знайомство. Наслідування в більшості випадків буває так сильно несвідоме, що майже не завважуємо його впливу. Різка зміна вдачі стає замітна тільки тоді, коли вразлива натура стикається з сильною, що здатна викликати враження. Але й найслабші вдачі можуть мати деякий вплив на тих, що з ними сходяться. Взаємини з людьми, що з ними часто сходимося, мають сильний вплив на розвій і вироблення характеру. Приставання з людьми розпусними веде неминуче до ослаблення характеру".

Розмова з такими людьми дуже шкідлива, бо хоча б і не принесла негайної шкоди, то все ж лишає шкідливі зерна в умі. І думки, що їх викликала ця розмова, не кидають нас і тоді, коли ми вже відійшли від такої людини.

З цього наука, що годі нам оминати людського товариства, але треба старатися приставати та дружити тільки з розумними та чесними людьми. Тільки тоді приставання з людьми вийде нам на користь.

А вже передусім молоді люди мусять пильно на це вважати. Де б їм не судилося бути, вдома чи на далекій чужині, завеіди треба старатися не сходитися, не заприязнюватися і не приставати з людьми без характеру, нечесними. Ті напевно доведуть тих, що на них здадуться, до погуби. Вони будуть перед нами масненькі, будуть удавати друзів, але тільки ждуть нагоди, щоб підставити ногу. Про таких саме людей сказав Тарас Шевченко:

„Не так тії вороги,
Як „добрії люди",
І окрадуть жалкуючи,
Плачучи осудять,
І попросять тебе в хату
І будуть вітати
І питать тебе про тебе,
Щоб потім сміятись,
Щоб з тебе сміятись,
Щоб тебе добити".

Тому треба добре придивлятися та прислухуватися до людей, заки зайдемо з ними в тісніші взаємини, а то й заприятелюємо. Про те, як можна остерегтися від небажаних людей поговоримо іншим разом, а також про обов'язки одиниці супроти громади, бо взаємини з людьми накладають на одиницю обов'язки.

—ал

О. Олесь — поет народної журби і радости

В краю і за кордоном відбувалися в останньому часі ювілейні сходини та академії в честь поета О. Олеся з приводу 40-літнього ювілею його літературної діяльности.

О. Олесь увійшов у нашу літературу, як співець душі українського народу, його мрій і прагнень, радостей і смутку, здобувши собі своїми поетичними творами признання „найбільшого з нині живучих поетів України" (Михайло Грушевський).

Народився поет 23. листопада 1878 р. в містечку Білопілі на Харківщині. Навчався в середній сільсько-господарській школі в с. Деркачах біля Харкова, а потім скінчив Харківський Ветеринарний Інститут. В 1911 р., переїхавши до Києва, поважно береться до літературної роботи, працює в українських видавництвах та деякий час редагує знаменитий „Літературно-Науковий Вісник". В час великого національного зриву (1917—1919 рр.) був у рядах тих, що не шкодували ні сил своїх, ні свого життя для загальної справи, але коли московські наїзники в огні і крові втопили волю України, мусів емігрувати за кордон, де (у Празі) живе й досі.

Твори Олесь почав писати рано, але перші його поезії під псевдонімом О. Олесь (справжне прізвище поета Олександр Іванович Кандиба) появилися 40 літ тому, в 1903 р., а вже 1907 р. поет видав першу збірку поезій під назвою „З журбою радість обнялась".

Події 1905 р. з їх національним і аграрним рухом, що охопив тоді всю Україну, обурення проти насильства і гніту — це основні теми поезій цієї збірки, яка зразу ж поставила Олеся в ряди визначних поетів України. „Від Олеся — писав проф. Сергій Єфремов — почула Україна не лише справді поетичне, але одночасно й безперечно мужнє слово", почула зразки „справді високої поезії, до якої по Шевченкові ніхто ще так високо не здіймавсь в Україні".

Олесь стає надхненим виразником ідеї свого народу. Його слово стало мечем (друга збірка поезій так і зветься „Будь мечем моїм"), що сміливо било „в серця катів і зрадників гидких". Поет віддав себе на службу народові, кажучи:

„Народ мій закутий в кайдани,—
Горять його рани...
І душу свою
Я ранам його віддаю".

Але в міру того, як після 1905 року — року надій — почала піднімати голову чорна реакція царської Росії, в Олеся замість безсмертної бойової громадсько-політичної лірики починають бреніти мотиви зневіри, суму й розчарування. Проте поет не думає „зректись себе, забуть ім'я, всесвітнім соромом покритись" і не втрачає надій, бо ще „не всі захмарилися далі". І коли в 1917 р. після повалення царату, в Україні почало відроджуватися національне життя, воно запалило Олеся новим завзяттям і він береться відтворити у своїх поетичних творах добу великого зриву. Коли ж Україна спинилася в лабетах червоної Москви — поет виїхав на еміграцію.

В збірках „Чужиною" і ін., виданих за кордоном він тужить за Рідним Краєм, але не вмирають в його творчості життєрадісні мотиви, які хвилюють кожного, запалюючи в українських душах вогонь незгаслих надій.

Твори Олеся — це цінне надбання нової української літератури. „Олесь — говорячи словами Дорошкевича — збагатив українську лірику новими цінними мотивами, рішуче й остаточно вирвавши її з невиразних переспівів народної пісні". Він, як це оцінив Єфремов, здобув собі славу „першорядного лірика в найновішій українській поезії".

Увесь свій пал душі, силу й талант Олесь віддав на послуги національним ідеалам і тому про нього, його ж словами можна сказати:

„Хто зберіг любов до Краю
І не зрікся роду,
Той ім'ям не вмре ніколи
В спогадах народу".

Петро Карпенко-Криниця

Рідна культура сполучує всі покоління народу. Сполучуймось жертвами на українську культуру!

РИБНА ГОСПОДАРКА В ГЕНЕРАЛЬНІЙ ГУБЕРНІЇ

(*) З року на рік розростається годівля риб в Генеральній Губернії. Під цю пору поверхня ставів сягає 40.100 га. Хоча весна в цьому році була порівнюючи холодна, все ж таки загальний вислід ставової господарки треба оцінити як корисний. Більших вислідів не можна було осягнути в цьому господарському сезоні через хвороби риб, через шкідників та недостачу води.

В цьому році проведено в Генеральній Губернії на більшу міру вирощування коропів, з метою вибрати якнайкращий годувальний матеріял, щоб застосувати його в дальших етапах акції. Крім годівлі коропів треба згадати також про годівлю линів, судаків і щук.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ

На Половців

(Історичне оповідання з 1103 р.).

II.

Побачив Яків Сугрич, що програв справу, тому замовк і помалу вийшов із намету. За ним подалися й його прихильники.

Бачить великий князь Святополк, що промова Володимира Мономаха переконала його дружину й утішився тим:

— Я готовий уже! — каже — і підвівся з місця, а князь Володимир Мономах і собі підвівся та сказав:

— Ти, брате, велике добро зробиш Землі Руській!

— Треба тепер — каже Святополк —післати й до інших князів. А передусім завізву Олега й Давида.

І післав до них гінців із зазивом: Ходіть на половців, треба боронити Батьківщину! Підемо й не посоромимо слави предків наших!

Із гінцями, що йшли до князя Олега Святославича, подався й Яків Сугрич, щоб бодай там відмовити князя від походу.

І відповів князь Олег:

— Не можу йти в похід, бо не здоров.

А Давид послухався великого князя.

І стали князі готовитися в похід та під кінець березня замаяли прапори над князями дружинами й воями. А третього дня Великодня 31 березня рушили в похід.

Вирушив князь Володимир Мономах із Переяслава, великий князь Святополк з Києва, а за ними зо своїми дружинами князі: Давид Святославич і Давид Всеславич і Мстислав Ігорів унук, В'ячеслав Ярополчич, Ярополк Володимирич. Частина подалася на конях степом, а частина на суднах Дніпром.

Так дійшли аж понижче порогів. Тут вони зупинилися біля острова Хортиці. Відпочивши, рушили далі. Тепер сіли вже на коні й ті, що плили Дніпром. Ішли так з Києва чотири дні та прийшли на Сутінь.

Довідалися половці, що їдуть руські князі і зібрались та стали радити. А була їх сила-силенна! І сказав на раді хан Урусоба:

— Просімо мира в князів руських, бо вони завзято битимуться з нами, тому що ми їм багато лиха заподіяли.

А молодші хани сказали Урусобі з погордою:

— Коли ти боїшся, то ми не боїмося. Побивши тих, підемо в їх землю і візьмемо їх городи. І хто вибавить їх від нас?

А українські князі й військо все молилися Богу й обіти складали Богу й Матері його Пречистій:

— О, Мати Божа — молився один — золоті прикраси дам на твою святу ікону в церкві нашій

А інший:

— О, Ісусе Христе, Спасе наш, дай нам перемогу, а я милостиню дам на вбогих.

— А ще інший:

— Я на манастирі не пожалую жертв!

І коли так українці молилися, рушили на них половці й післали Олтупопу з передніми сторожами.

Українські князі теж післали свої передні сторожі.

Сотник київського великого князя Борис Судиславич завважив половців у високій тирсі й дав знати своїм.

І обступили княжі передні сторожі половців і вбили Олтупопу й усю передню половецьку сторожу вибили до ноги.

І виступили половецькі полки як ліси, що й годі було проглянути їх.

Вдарили княжі полки сміливо на них. Від сильного й нагального удару княжої кінноти захиталися перші половецькі ряди, не вдержали удару. І впала велика тривога на половців уже на сам вид залізних полків і вони завернули коней та стали тікати, не даючи коням своїм ні хвилинки спочинку.

Але не втекли. Княжі дружини й вої догонили їх й сікли мечами та кололи списами. Самих половецьких князів убили двадцять, а між ними: Урусобу, що так чванився, що виб'є все українське військо.

З веселою піснею переможців верталися українські князі та зо здобиччю великою. Взяли тоді худобу, і вівці, і коні, і верблюди, і половецькі вежі (намети на возах) з челлдю та з добутком усім, дорогими килимами й золото та срібло. А сталася ця перемога четвертого квітня, в суботу.

А на другий день у неділю зійшлися князі, щоб подякувати Всевишньому за перемогу. Вислухавши богослуження, на нараді князів сказав князь Володимир Мономах:

— Брати! Цей день великий для нас. Він заревом і відповідь тим, що казали, наче б то тепер не можна відривати хлібороба від роботи в полі. Саме тільки тепер він може спокійно й безпечно орати й засівати, а крім того вернеться додому зо здобиччю чималою. Подякуймо Всевишньому за те, що дав нам перемогу над поганими.

Вернулися князі зо своїми дружинами і була радість велика по всій широкій землі українській.

ХТО МОЖЕ ВЖИВАТИ ТИТУЛУ МАЙСТРА

(*) Багато ремісників, зокрема власників варстатів, ведених на основі ремісничої карти, вживає титулу майстра, не маючи до цього права. Пояснюємо, що згідно з промисловим правом титул „майстра'' вільно вживати тільки тому ремісникові, що має майстерський іспит, має диплом, виданий Ремісничою Палатою або Обласним Віддідом Ремесла і той, хто склав майстерський іспит перед іспитовою комісією, що існує при майстерській ремісничо-промисловій школі. Титул майстра можуть уживати також абсольвенти вищих технічних шкіл.

ДЛЯ ЗАЛОЖЕННЯ ШКІЛКИ ДЕРЕВЕЦЬ ПОТРІБНИЙ ДОЗВІЛ

(*) Хліборобська влада в поодиноких окружних старостах одержує в останньому часі багато запитів, як треба поступати, щоб заложити шкілку овочевих деревець. Пояснюємо, що для цього потрібний дозвіл приналежної влади, при чому заінтересовані повинні в першу чергу звертатися до територіяльного властивого окружного інструктора городництва. Якщо всі умови відповідають вимогам, тоді за посередництвом окружного інспектора городництва треба скласти внесення про дозвіл до приналежної влади. Ближчі інформації подасть зацікавленим окружний інспектор городництва, що урядує в окружному старостві.

АВТОМАТИЧНІ ТОРБИ ДЛЯ ТРАМВАЄВИХ КОНДУКТОРІВ

Від 1. 10. п. р. в міських трамваях у Львові введено автоматичні торби для трамваєвих кондукторів. На пробу розділено 10 штук таких торб. Ці торби дуже практичні при видаванні дрібних грошей, бо завдяки їм, кондуктор не мусить шукати за дрібною монетою. Автоматична торба складається з кишені на паперові гроші і з чотирьох збірників на 50, 20, 10 і 5 грошів. Вистане потиснути відповідну підойму, а за кожним разом випадає потрібна монета.

Ще про хліборобську кампанію на 1943-44 рік

(*) Ідея плянової господарки, що зродилася ще перед війною, має велике застосування підчас теперішньої війни. Сьогодні немає краю, де продукція відбувалась би без згоди складеного пляну. В господарці кожного народу є устійнений плян на кілька років або на коротший час. До плянів на коротшу мету належить хліборобський плян, що силою факту обмежується до одного року. Хліборобська влада Генеральної Губернії опрацювала вже плян хліборобської кампанії на 1943/44 р. Ми вже писали про поділ цього пляну на основні відділи (як от тваринництво, продукція насіння, штучні добрива). Тепер зазначуємо, що згідно з проєктом площа під управу збіжжя має лишитися та сама, при чому жито матиме перевагу над пшеницею. Управа хлібного збіжжя і кукурудзи пошириться коштом гречки й проса. Досвід показав, що управляємо замало окопових через те має збільшитися площа під їх культуру. На відтинку управи цукрового буряка старання підуть у тому напрямі, щоб піднести видайність з 1 га. Для олійних і волокняних рослин плян передбачує ту саму площу, тільки управа льону мусить поширитися. Це торкається також маку, соняшника і стручкових (горох, квасоля і т. д.). Що торкається лук і пасовиськ то новий плян не передбачує їх поширення, тільки доскопалення дотеперішніх культур. Великими резервами являються громадські пасовиська й облоги. У зв'язку з недостачею паші проєктується використання деяких теренів і спеціяльних сил у хліборобстві за визначеними напрямками.

Поголів'я тварин замале. Ціла низка запоряджень зміряє до того, щоб його збільшити. В відрізненні від Німеччини в Генеральній Губернії немає обмежень щодо годівлі малих тварин, навпаки, є замір поширити її, зокрема на відтинку дробу. Годівля малих тварин дуже істотна для дрібних господарств, що переважають у хліборобській структурі Генеральної Губернії. В роках 1940—1943 в десятеро збільшилася годівля шовківниці; плянується її дальший розріст. Мусить рішуче зрости достава зерна й добрив та хліборобських машин і знаряддя. Важне місце займає в новому пляні хліборобське городництво і праця жінок. Багато місця присвячено городництву.

Які тварини підлягають домашньому зарізові

(*) Дуже часто хлібороби звертаються до приналежних урядів із запитом, які властиво тварини підлягають домашньому зарізові. У зв'язку з цим пригадуємо, що загальні вказівки Правління Генеральної Губернії, Головного Відділу Прохарчування і Хліборобства, відділу реґляментації ринку, говорить передовсім про домашній заріз свиней, при чому тільки той дістає дозвіл на домашній заріз, хто впродовж року (зв. зарізного року) відставить одну свиню. Після одержання дозволу на другий домашній заріз — обов'язує достава другої свині; після третього— третьої і четвертої свині, при четвертому три дальші свині і за кожний наступний знову три дальші свині. Свиню, призначену на домашній заріз треба тримати і годувати у власному хліві принайменше 6 місяців.

На домашній заріз рогатої худоби, телят — можуть одержати дозвіл тільки великі хліборобські господарства. Зазначуємо, що такі дозволи дають тільки в виняткових випадках. Тому, що велике хліборобське господарство повинно годувати достатню кількість свиней. щоб могти покрити своє запотребування на м'ясо, для позискання дозволу на домашній заріз рогатої худоби і телят треба подати причини на письмі. Також овець не вільно різати дома, зокрема в малих хліборобських господарствах. Це торкається також зарізу коней.

НОВИНКИ

Нове число телефону. Редакція тижневика „Холмська Земля'' одержала нове число телефону, а саме 163-47.

Вистава робіт. На закінчення першого ступня Декораційної Студії Інституту Народної Творчости, Відділ Культурної Праці УЦК у Львові влаштував дня 17. грудня п. р. відкриття вистави робіт учнів цієї Студії. Тепер переводяться нові вписи до Студії; навчання триватиме від 15. січня до 15. липня 1944 р.

„Падуть сніжинки...'' Від половини грудня п. р. у „Веселому Львові'' відбуваються вистави нової ревії п. н.: „Падуть сніжинки...''

Андріївський вечір юнаків УСБ. В світлиці дому юнаків У. С. Б. у Львові уладжено традиційний Андріївський вечір, на який запрошено українських та німецьких гостей.

В честь Лесі Українки. Жіноча Секція при Делеґатурі УОК в Городку б. Львова влаштувала святочні сходини з рефератом про життя і творчість Л. Українки та деклямаціями із творів поетки.

Українські школи в Ген. Губ. На терені Ген. Губернії є тепер 12 гімназій (6.000 учнів), 9 учительських семінарій (2.250 учнів), 8 семінарій виховниць дитячих садків (800 учнів) та 120 професійних шкіл (11.556 учнів).

Від 27. до 31. грудня затемнення обов'язує від год. 4.30 веч. до 7. рано.

Концерт творів Степенка і Леонтовича. 13. грудня п. р. в Оперному Театрі у Львові відбувся концерт творів композиторів К. Степенка і М. Леонтовича. Участь взяли львівські хори: „Бандурист'', „Боян'' і „Сурма'' та збірний хор з Богданівки і Винник.

Вертаючись з нарад у Тегерані й Каїрі Рузвелт зупинився на Сицилії а по дорозі оглянув також Мальту.

Д-р ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ 21)

Господарство Холмщини і Підляшшя

Мануфактурних крамниць було 1043, ґалянтерійних 1.020. Харчових станиць, себто ресторанів, чайних, пиварень, їдалень, тощо — було коло 1.800. Крамниць і складів з деревом і вугіллям було 356, складів матеріялового дерева 221, дощок 39, боднарських виробів 57, кошикарських виробів 25, та інших деревних виробів 11. Крім того було крамниць зі залізним крамом 425, а з сільсько - господарськими машинами і знаряддям 54. Точок продажу нафти у гурті було 104, а тютюну (гуртом) 326. На окрему згадку заслуговують точки скупу шмат та старого заліза, що їх було 221.

З малими ваганнями ці числа орієнтують про число торговельних станиць та їх роди на Холмщині та Підляшші. Очевидно, що докладніше представили б образ торгівлі краю обороти цих станиць. Та, на жаль, точних даних про це немає, а ті дані, що були, були все одно невірні. Одначе тому, що приватна торгівля майже цілковито була в руках чужого елементу, ця ділянка господарства, яка тепер цілком перебудована, у своєму минулому. цікавить нас менше. Одначе вона важна для нас як примір, як українське населення було цілком відсунене на своїй землі від справи торгівлі.

Кооперація — охопила своєю діяльністю також головно село. Спроби організації кооперації на українському селі сягають часів початку 1900-их років. Відомий батько української кооперації Микола Левитський тісно зв'язаний із Холмщиною та Підляшшям. Та хоч його праця не відбувалася саме тут, то кооперативна ідея вже тоді просякла в наше село та перетворювалася у практиці у кооперативні товариства. По великій війні, що знищила увесь дорібок кооперації, прийшли зразу часи її віднови під кермою Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові. Організуються по більших осередках краю Комітети Організації Кооператив, що приступають до основання кооператив по селах та важніших осередків по містах, як Українбанк в Холмі та Повітовий Союз Кооператив в Лащеві. Сільська кооперація знайшла вкінці відповідні для себе рямці розвою та разом з іншими західно-українськими землями один, рідний провід. Та на своєму шляху розвитку почала українська кооперація стрічати важкі перешкоди. Адміністраційна влада різними засобами старалася здержати українське населення перед організацією власних самостійних кооператив. При цьому попирали змагання польських кооперативних об'єднань до закладання польських кооператив на чисто українських селах, не дивлячися навіть на те, що деякі з цих об'єднань були не об'єднанням хліборобських, а чисто міських, споживчих кооператив. А коли це не помагало, то проведено в життя зарядження влади, що з днем 31. 3. 1935 року усі кооперативи Холмщини й Підляшшя силою відірвано від Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові та українських господарських кооперативних централь у Львові і прилучено до польських ревізійних союзів та їх торговельних централь. В такий спосіб, не зважаючи на важку боротьбу за свої права, яка затягнулася далеко поза 1935-ий рік, українська кооперація була змушена жити під чужою кермою.

Тепер на Холмщині й Підляшші іде велика праця за відновою української кооперації в нових умовах життя. Від червня 1940 року мають усі українські кооперативи свій власний осередок, що ним є Відділ Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Любліні.

Українська кооперація на Холмщині та Підляшші найшла вже здоровий ґрунт для розвитку і треба надіятися, що чим далі, тим краще буде вона розвиватися та буде чимраз більше охоплювати торгівлю краю на свою користь.

Великою перешкодою в належному розвитку кооперації Холмщини й Підляшшя є у великій мірі брак відповідно вишколених тутешніх фахових працівників. Цьому бракові має запобігти фахове шкільництво, а саме торговельні школи в Білій, Володаві та Грубешеві, що попри звичайне фахове навчання ведуть також кооперативні курси, з яких виходять нові кооперативні робітники. Також окружні кооперативні осередки провели уже низку підготовчих курсів для сільських кооператорів, що підготовили відповідних робітників для сільських кооператив. Все це напевно заповнить прогалину у фахових силах та дасть змогу в майбутньому гарно розвинутися українській кооперації Холмщини та Підляшшя.

(Далі буде)

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

МОЖНА СКЛАДАТИ ІСПИТ ЗА 6 І 7 КЛЯСИ НАРОДНОЇ ШКОЛИ

На терені цілого Холмського повіту, поза Холмом і Володавою, немає ані одної школи, яка мала б право видавати свідоцтва закінчення 6 і 7 кляс народної школи. В більшості наші сільські школи це одноклясівки, в яких урядова організаційна схема передбачує тільки 4 кляси. Декілька двоклясівок зорганізувало ще додатково п'яті кляси, але дослівно немає ані одної школи, що мала б 6 і 7 кляси.

В останньому часі холмський У. Д. К. виєднав у повітового шкільного Радника згоду на зорганізування при Українській Народній Школі в Холмі державної спеціяльної комісії, перед якою можна буде складати іспити в характері екстернів з обсягу повної 7-клясової школи. В цей спосіб молодь, що вчилася досі самостійно, дома, чи учащала на додаткову надобов'язкову науку, яку з власної ініціятиви проводить багато вчителів при своїх школах, може шляхом вищезгаданого іспиту здобути урядове свідоцтво закінчення шостої, або сьомої кляси народної школи, а тим самим мати улегшений доступ до фахових шкіл. Річ зрозуміла, що з цього права можуть користати і дорослі, якщо від них вимагається свідоцтва покінчення семиклясової школи.

Іспит платний. Висоту оплати, склад комісії та реченець іспиту визначає кожноразово повітовий шкільний Радник. Прохання про допущення до іспиту треба скласти до Управи Української 7-кл. народної школи в Холмі (вул. Роберта Коха 6), туди ж звертатися за ближчими інформаціями у вищезгаданій справі.

Відділ Культурної Праці УДК в Холмі

СЕЛО РОЖАНКА БІЛЯ ВОЛОДАВИ

У віддалі 7 км. від Володави над річкою Бугом, по шляху Володава — Славатичі, розляглося широкими хуторами село Рожанка. Розкинене по кручах Буга в омаєнні садків, це село має гарний вигляд. Про заложення цього села кружляють різні оповідання. Між іншими оповідають, що в часах великого зриву Богдана Хмельницького, Рожанка була малим містечком і що біля цього села були великі бої Хмельницького з поляками. Місце, де ці бої відбувалися, називається до сьогодні „Хмельником". Пізніше польські дідичі Замойські побудували тут собі замок і Рожанка до першої світової війни була місцем осідку їх родини. По світовій війні Рожанка перейшла гостру польонізаційну нагінку, після чого велике число наших людей покинуло віру своїх батьків, та пірвало зв'язки з українською спільнотою.

Фільварок, костел, та горальня поклали на Рожанку своє польське п'ятно. 1926 р. збурено тут православну українську церкву св. Іллі, а гроби священиків в підземеллях церкви спрофановано. На місці Божого Храму побудовано з наказу польського ксьондза господарські будинки, а площу, де був цвинтар, замінено на управне поле. Польські священики та їх агенти погрозами, та карами змушували наших селян переходити на латинство, а навіть заставляли присягати, що не будуть говорити українською мовою.

По розвалі Польщі, сильна в своїх переконаннях горстка українців, мешканців Рожанки, приступила з місця до організування українського життя. І так вже в жовтні 1939 р. українська суспільність мала тут свою рідну школу, кооперативу, та культурно-освітній гурток.

Першим учителем-основником в Рожанці був Добранський, дальше Микола Марцинюк, та Яків Козловський, теперішній посадник міста Володави. В сучасну хвилину українське суспільство нашого села, може похвалитися гарно поставленою кооперативою, великою бібліотекою, та добре зорганізованою школою.

Микола Б.

Книжки і бібліотеки

Українська книжка поширювалася по наших селах одночасно з розвитком читалень та бібліотек. Хоч не довгий це час, та проте вона здобула собі тисячі читачів, для яких стала щирим другом. Вони зрозуміли і пізнали яке велике значення має книжка, і як багато приносить вона користи. Тому так часто питають за нею, шукають її, бо якось годі їм вже без неї обійтися.

Але на жаль в теперішніх часах, з огляду на паперові труднощі, книжки виходять в обмеженій кількості. У розпродажі новіші видання книжок появляються часто тільки в крамницях більших міст та й там швидко їх розкуповують так, що люди, які живуть у менших містах чи в селах про появу якоїсь цікавої для них книжки довідуються вправді з газет та придбати її часто не мають можливости, хіба що вже заздалегідь замовили її собі в найближчій книгарні.

Тому тим більші завдання лежать тепер перед бібліотеками. Вони роблять книжку доступною для всіх і уможливлюють користування нею багатьом людям. Дуже корисне діло сповняють бібліотеки, в яких зібрані книжки з різних ділянок знання, та в яких можна випозичати давніші й новіші видання.

Тепер в зимових місяцях є звичайно краща можливість, головно на селі присвятити більше часу й уваги читанню книжок, а тимсамим і доповнюванню свойого знання, але якщо при читальні УОТ немає зорганізованої і упорядкованої бібліотеки та справно наладнаної випозичальні — то звичайно, люди не мають що читати.

В тих читальнях, де ще нема урухомленої бібліотеки, проводи УОТ повинні про це негайно подбати. Треба зібрати й перевірити ті книжки, які залишилися ще з давніших часів, докупити нові та розпочати випозичування. Для доповнення а то й побільшення бібліотеки можна б заохотити членів, щоб для спільного добра жертвували для бібліотеки бодай одну книжку. Напевно багато з тих, які мають власну бібліотеку, або хоч декілька книжок, радо подарують для загального користування бодай одну книжку. Тоді книжка не буде лежати десь в скрині, чи присипана порохом на полиці, чи за образами, але сповнятиме своє призначення.

Місяць грудень — спеціяльно присвячений культурній праці, отже подбаймо, щоб зробити лад також із бібліотекою, та щоб оті зимові вечорі, які ще стоять перед нами — використати на читання книжок — на збагачення нашого знання. **(гв)**

Вода в житті людини

Вода виступає в природі в усіх трьох станах скупности: як лід і сніг, як рідина і пара. Вода, що збирається звичайно глибоко під поверхнею землі і походить з просякнутої дощевої води — це т. зв. **вода ґрунтова**. Ця вода, звичайно, чиста і здорова. Вона, залежно від ґрунту, має різні мінеральні складники: вапно, хлор, кухонну сіль, сіркові та інші сполуки.

Нечиста й тому непридатна до пиття є т. зв. **зашкірна вода**, що збирається близько під поверхнею землі.

Багато мінералів, а також гази має т. зв. **мінеральна вода**. На основі хемічного складу ділимо мінеральні води на кислі (з двоокисом вугля), луґуваті (з содою), солоні й залізисті, гіркі, сірчані й ін. Мінеральна вода має велике приноровлення у лікуванні різних недуг. Місцевість, що має лічничі джерела називаємо **живець**. Із наших живців згадаємо тут: Черче (в Рогатинщині) має солоні й сірчані джерела, боровину — лікування ревматизму, подаґри, хвороб органів травлення, тощо. Моршин (у Стрийщині) — гіркі й радіоактивні солянки до пиття і купелів, на недуги суглобів, жовчеве каміння, хронічні недуги шлунку й кишок, нервові недуги, кривуху, жіночі недуги. Криниця (к. Нового Санча) — джерела до пиття і купелів. Лікують: хвороби крови, серця і судин, шлунку й кишок, нирок і сечевих доріг, подаґру, жіночі хвороби і інші. **Річкова вода** має багато розчинених мінералів і всяких примішок глини, чорнозему, піску; гнильні частини й бактерії, то ж до пиття не надається. **Морська вода** містить 3 до 4 відс. солей. Як відсвіжуючий напій вживаємо **содову воду**, тобто воду, в яку штучно втиснено багато двоокису вугля.

Окремо треба згадати **кольонську** воду (одеколон) — це чистий алькоголь з пахучими оліями. Винайдені в місті Кельні (по фр. Кольонь) і відси їх назва.

Води ділять ще загально на **тверді і м'які**. Джерельна та кринична вода — це тверда. Стручкова городина варена в ній не м'якне. Дощівка, снігова та річна вода мають найменше мінеральних домішок — це м'які води.

Вода необхідна нам щодня, як напиток і засіб до миття. З організму тратимо воду через шкіру й нирки в кількості к. 2 і пів літри денно. Без води не було б чистоти. Тепла вода змиває не тільки бруд, але й піт і товщ. В боротьбі за чистоту вода відограє першорядну ролю, усуваючи умовини, що сприяють розвиткові всяких недуг. Без води взагалі не було б можливе життя.

Крім цього в житті людини й народу від найдавніших часів відограє вода важливу ролю комунікаційних шляхів.

Усім до відома

Усі збірки й поодинокі грошеві жертви на „Фонд Української Культури", що їх зібрано з нагоди „Дня Української Культури" — відсилати лишень на таку виразну адресу:

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК — Львів, вул. Поліції 2. — конто 19.057, — На „ФОНД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ".

Не перетримуйте непотрібно готівки зі збірок, а пересилайте її негайно на вище подану адресу.

Повідомлення Адміністрації

У СПРАВІ КАЛЕНДАРЯ „ЗА НАРОД" НА 1944 РІК

Передплатники тижн. „Холмська Земля", що найдальше до 31. 12. ц. р. надішлють передплату на цілий 1944 рік (14.—зл.) одержать даром календар „За Народ". Календарі будемо висилати в такій черзі, в якій будуть впливати річні передплати, значить, хто скоріше вишле передплату — скоріше дістане календар. З огляду на обмежену кількість накладу пізнішим Передплатникам може вже не вистарчити календаря.

У СПРАВІ ВИСИЛКИ РІЗДВЯНОГО ЧИСЛА

Святочне число одержать лише ті Передплатники, що найдальше до 25. 12. ц. р. вирівняють свої залеглості і надішлють передплату за 1. чвертьріччя 1944 р. (3.50 зл.).

У СПРАВІ ПЕРЕДПЛАТ

Одночасно просимо наших Передплатників, що висилають тільки чверть- чи піврічну передплату, поспішитися з її висилкою, щоб Адміністрація могла вчас устійнити висоту накладу на 1944-ий рік, що з огляду на теперішню господарку папером дуже важне. Одночасно це влекшить приготування адрес і приспішить висилку газети.

Звертаємо увагу, що грошей в листах посилати не вільно. Передплатники в Німеччині, що посилають гроші в листах, наражуються на кару.

АДМІНІСТРАЦІЯ

ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: За 1 мм. на 1 шпальту за ред. текстом 1.50 зол., в тексті 100 відс. дорожче. — Максимальний вимір оголошення: 180 мм. на 1 шп., або 90 мм. на 2 шп., або 60 мм. на 3 шп., або 45 мм. на 4 шп. ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 50 грошів за слово, за перше слово грубшим друком — 1 зол.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39. З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79